מסורת הש"ס

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה ומבוי לדאיך לישנא איכא למרמינהו לדעי לישני ליכא למרמי ומאי איכא בין האי לישנא לדאיך לישנא לאביי איכא מוך לרבא איכא מוך דחוק תניא כי האי לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה שנשתמש בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת שטהרות הראשונות טמאות אמר לו אבל ומה הפרש בין זו לזו לזו יש לה שולים לזו אין לה שולים רבא אמר טעמא דשמאי משום בטול פריה ורביה תניא נמי הכי אמר לו שמאי להלל א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה ומאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי התם הלל הוא דקטעי הוא סבר טעמא דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי וקא מקשי ליה קופה ואמר ליה שמאי טעמא דידי משום בטול פריה ורביה ולמאי דקטעית נמי דקמקשת קופה לזו יש לה שולים ולזו אין לה שולים ולמאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא משום בטול פריה ורביה הכי קאמר ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ומידו עשה סייג לדבריך דמאי שנא מכל התורה כולה דעבדינן סייג אמר ליה א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה והלל מפריה ורביה מי קאמינא לטהרות הוא דקאמינא ושמאי לטהרות נמי לא דאם כן *לבו נוקפו ופורש (שלי"ם בחוק"ן מבוס"ן בזוי"ת סימ"ן) איתמר קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה אמר טהרות הראשונות טהורות רבי יוחנן אמר *טהרות הראשונות טמאות והא (א) (בית) שמאי והלל מודו בקופה דטהרות הראשונות טמאות כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שולים כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן *בקופה שאין לה שולים מ"ט דר' יוחנן אין לה שולים *יש לה אוגנים (ב) והתניא *המדלה עשרה דליים מים בזה אחר זה ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים *אבל יש לה אוגנים כולן טמאין לימא חזקיה לית ליה דר' ינאי מיא שרקי פירי לא שרקי אי נמי מיא לא קפיד עלייהו פירי קפיד עלייהו ואי בעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה ברוקה

כי

לאביי איכא מוך. ללישנא דלאשה מרגשת אפי' משמשת במוך נמי דיה שעתה וללישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע: **ונמצא בה שרץ בזוית אחרת.** לאחר שנטלו טהרות מן הקופה: **שטהרות הראשונות טמאות.** למפרע. דתולא בזוית אחרת כגון קופה ארוכה אמתים וג' אמות דליכא למימר קודם שנטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ וטהרות מחמת הכלי ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה אבל באותו זוית לא דודאי במר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה מוי ליה כשהוליכן: **אבל.** כן הדבר: **ומה הפרש בין זו לזו.** והא טומאה דלמפרע הוא: **שולים.** פונ"ץ בלע"ז. וכשכנו השולים את השרץ מגלגלת והוא הוליכו טהרות דרך פיה מלמעלה והשרץ שכורים אחרת לא ראה: **ולזו אין לה שולים.** ואי הוה דם מאתמול בבית החיטון הוה נפיק ונפיל: **מפריה ורביה.** דכיון דחיישינן לדם בבית החיטון לבו נוקפו ופורש מן האשה: **וקא מקשי ליה קופה.** הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה: **סייג.** חזוק וגדר מדרבנן לטמא למפרע. וה"ה דמצי למיפרך הכי מתמרי אהאך לישנא דלעיל ולתרוצי כי האי גוונא הלל טעי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום שעומד אשה על מוקפה או משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה זו יש לה שולים כו': **שיש לה שולים.** והוא הוליכן דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולא יצא: **שאין לה שולים.** כגון סגירות של עץ שנוטלו שוליהם ויכול להשתמש באורך שלנו כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מערה אותן הוא מגביה ראש האחד ומערה והכל יוצא ממנה: **מאי טעמא דר' יוחנן.** הא ודאי אילו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו: **אוגנים.** במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנסרים כלפי פנים וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבוהו: **עשרה דליים.** י' פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול: **וכולן טהורין.** דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מלאו' קודם שעירה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי טהורין: **שאין לו אוגנים.** דלדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימני קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים: **מיא שרקי.** ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות נוחין לישרק ונפלא הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות הוה שריק ונפיל בהדייהו: **לא קפיד עלייהו.** אי מסייר מינייהו לתוך הדלי הלכך אינו הופך*) כל הדלי על פניו ומתוך אוגנים לעכובי שרץ: **קפיד עלייהו.** לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא מסייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אישתייר: **בקופה שאינה ברוקה.** שלא נבדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה:

והא

*) [הופך ישנין]

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה · וא"ת לסני טעמי נמי איכא למרמי דהא מודה שמאי בשוטה דלא מרגשת דלמפרע תולין ובמקוה שורפין וכן לגלל דלית ליה הני טעמי צריך לשנויי כמתני' דהתם תרתי לריעותא וי"ל דטעמא דהרגשה מהני לגלל שלא לטמא ודאי ולשמאי מהני אף בשוטה שלא לטמאותה בודאי א"נ יש לומר דידע טעמא דתרתי לריעותא לשרוף אבל תולין אע"ג דליכא תרתי לריעותא ועיקר פירכא דלעיל לשמאי דמשום דליכא בלשה תרתי לריעותא מ"מ לא פ"ה לו למיהר לגמרי וא"ת אכתי איכא למירמי דבמקוה מטמאין אף ברה"י ובנגע באחד בלילה מטהרים חכמים ברה"י ברחאו מי מבערב אלא ע"כ היינו טעמא משום דבמקוה איכא תרתי לריעותא וי"ל דלא קשה ליה לעיל אלא במאי דמטהר שמאי אף ברשות היחיד : **לאביי** איכא מוך · ה"מ למימר נמי דאיכא בינייהו שוטה דללישנא קמא דאשה מרגשת מודה שמאי בשוטה ואין לומר דללישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי מודה נמי שמאי בשוטה דשמא דם אחר נפל קודם בדיקה משום דמשמע דעל דם שנמצא עכשיו קאמר : **כי** פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה שאין לה שולים · שאז משתמשין בה כשהיא מושכבת וקופה היא מרובעת ומשתמשין בה לרחבה ונמצאו טהרות בימין ושרץ בשמאל ופליגי דלחזקיה אית טהרות האחרונות טמאות אבל הראשונות טהורות דשרץ בתר הכי נפל דאלו הוה התם מעיקר' כשהגביה הקופה לערות ממנה הטהרות היה טפל גם השרץ ור' יוחנן אמר דטהרות הראשונות נמי טמאות שהאוגנים עכבו השרץ מליפול בארץ ולכך לא ראהו לפי שהטהרות נפלו לצד ימין ולצד שמאל שהשרץ שם לא ראה אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהראשונות טהורות דלא נפלין השרץ והטהרות במקום אחד ואע"פ שהאוגנים מעכבין מליפול בארץ מ"מ אי הוה השרץ התם היה רואהו ולכך נקט חזקה נמצא בזוית אחרת וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף ח') דסתם קופה מרובעת גבי טורח נקט רחבה שש לפי שהיא עגולה וצריך להיות בה ד' מרובעים ובקופה נקט רחבה ד' [לפי שהיא מרובעת] ודליים אפי' הם עגולים אתי שפיר דרגילות לערות המים מהר ואין רואין נשאר שרץ בכלים ולר' יוחנן קופה דשמאי ה"ה דמצי למנקט אפילו באין לה שולים אך יש לה אוגנים : א) **והתניא** המדלה י' דליים כו' · הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי ממתניתין דטהרות פ"ד (מ"ד) דתנן המדלה י' דליים ונמצא שרץ בא' מהן הוא טמא וכולן טהורין וי"ל דהתם לא קתני זה אחר זה ואיכא למימר דמיירי כשמדלה שם י' דליים והם כולם יחד בבור והעשירי שהגביה נמצא בו שרץ ולא ידעינן כשהיה השרץ על המים בבור אם בשאר דליים נגע כשעודן בבור והוי ספק טומאה צפה על פני המים דטהור (לקמן דף ג) ברה"ר כדאיתא בסוף נזיר (דף סד·) ואין חילוק בין יש לה אוגנים בין אין לה אוגנים אי נמי לא קתני מים במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו יין ושמן וקמ"ל דכל דליים הראשונים טהורים ולא אמרינן שהשרץ היה תחלה בבור ונימוח הכל אלא אמרינן דבכלי זה אחרון נפל תחלה בעודו ריקן והגדלו לבור לבסוף הוא נמוח ומטמא כל מה שבבור אבל שאר דליים הראשונים טהורים :

א) עין מהרש"ם ג) נ"ל גרסי'

תוספי הרא"ש